

W. Högman
1891

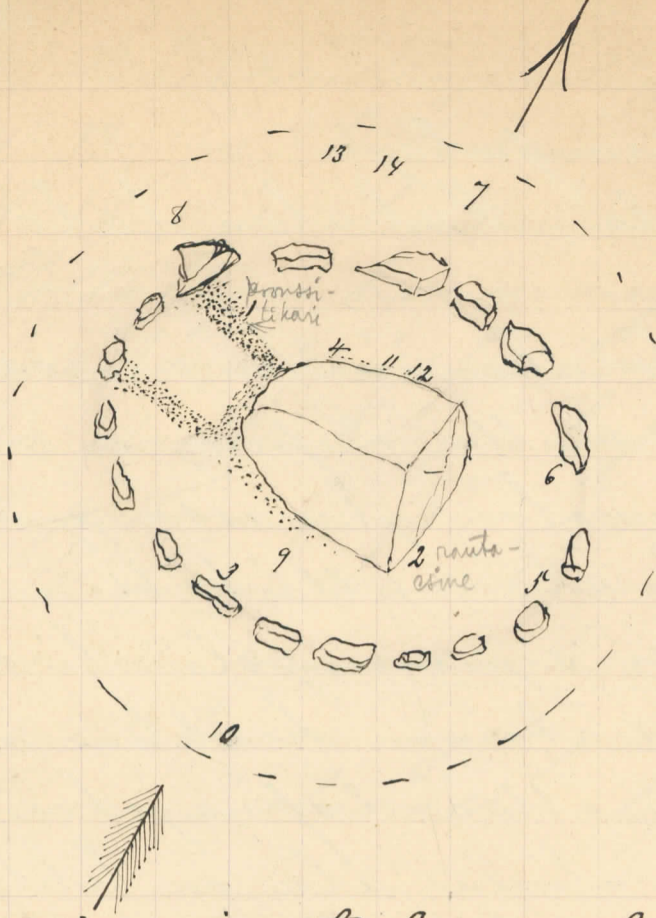
N:o 926/1891 V.

Sapp. 14/11/91.

Lapin pitäjä
Lapin kylä, Kahalan talo

4. Kahalan talorakennusten vieressä Huh-
danniskan "pöykällä" Lapinjoen varrella
on neljä rauniota ryhmässä ym. niitten
ohessa pöykan itäosilla kaksi ja lausi-
sivulla kuusi syvennystä eli kuoppaa.
Pöykä on vähäinen hiekkainen maan töl-
rä, joka viettää Lapinjokea kohden,
jota ja joen välinen ala on tehty pellok-
si, mutta raunio-ala kuoppineen on he-
tetty koskematta. Raunioista on kolme
pyöreää, neljäs soikea, rajoittaan jotenkin
epämääräinen. Raunioita tehdessä ei näy-
tä ihmäisyyttä olleen määräävänä niitten
keskinäiseen asemaan nähden. Kuopat
niinkään eivät ole missään määritys-
sa asemassa tai suunnassa, mutta
soikeat muodoltaan.

(Ensimmäinen raunio.) Itäisin pyöreistä raunioista oli ka-
sattu ison soikean silmäkiveen ympäril-
le. Kivet lähellä silmäkiveä olivat
pyöreänlauteisia micheu nostannaisia,
syrjämällä pieniä nyrkkiä ja parin nyrkki-
kokoisia. Länsi ja lounaispuolelta oli
rauniojo maatumut syystä että kivia
on paljon kuljetettu pois. Tämän teki
eräs mies, joka oli työssä ja ollut 14 vuot-
ta renkina Kahalassa. Kuljetus oli niit-
hänen renkina ollessa tapahtunut. Ul-
korsunakeha ei ollut näkyvässä, mutta
raunioilta mitatessa oli raunio ristini

9m 50cm - 10 metriä. Silmä-
kivestä oli yläpuolel-
näkyvissä.

Tuhtitissa esiin-
tyistä kivet kaut-
taaltaan rannassa
olivat pienempiä kuin
miehen nostamaisia
ja vähempi määrä ai-
van pieniä. Mitään
erikoista järjestystä
rannion rakenteessa

ei voinut huomata muualla kuin poh-
jalla. Pohja oli maata kuten pöykästä
ulkoapäinkin voi päätellä. Lihon oli sil-
mäkiven ympärille kasattu suunnitain suu-
rannista kuin miehen nostamaisista ki-
vistä kehä. Tämä ei ollut kuitenkaan ai-
van tiheä ^{vaan} vähäinen aukko kunkin kiven
välissä, ei myöskään se ollut täysin pyö-
reä, vaan särkeä silmäkiven mukaan,
ollut 50 cm - 2 m siitä. Silmäkivi oli
2m 50 cm pitkä ja 2 m leveä itäpuolelta sekä
samasta päästä 1m 40 cm korkea maan-
pinnasta lukiin ja 40 cm syvässä maapinnan
alla. Uloimpana mainittua kehää oli
vielä toinen varsinainen rannion
reunakehä, mutta tämä ei enää ollut
kokonaisuudessaan eheä, lience turmel-
tunut kiviä pois vietaässä. Tämä ke-
hä on sisäkehästä 2 metriä pohjois- ja etelä-
puolella, yhden metrin ^{Sepä ristipuuilla noin 2 metriä.} itä- ja länsipuolella.
Mutta on yli koko pohjan hielen ja no-
en sekaisista noin 10 cm paksuudelta ja

11

pohjakivet painuneet niin syväälle, että
 tämä mutta ulottui melkein mitten
 tasalle. Mainittu muttakerros ollen
 oli raaka keltainen maa. Silmäkiven
 ja sisäreunan välissä oli pohjanutta kui-
 tekin hiiliseumpaa ja nokiseumpaa kuin
 ulko- ja sisäreunan välissä.

Pohjaa tavattiin pitkin silmäkiven
 molempia pithia sivuja potteluita luu-
 muruja mustan mullan alakerrassa ja
 keltavain maan päällä. Silmäkiven sij-
 penevan pään ohjalle luumurujaksi si-
 seumpaan reunakehään asti. Pohjaisempi
 jakso oli luisempi silmäkiven ja kehän välil-
 la kuin eteläisempi sekä molemmat reun-
 saumat kuin kiven sivuilla. Luu-
 murujaksot yhdistää kapea murujak-
 so silmäkiven länsipään sivulle. Yhdis-
 tysrauma 1 m 20 cm pitha, kehän ja kiven
 väliset jaksot 2 metria. Pohjaisen jak-
 son pohjoisreunalla joutuin silmäkiven
 ja sisäreunan keskilivältä pohja-
 kivien päältä löytyi proussinen keikkaan
 tai tikarin terä (N° 1). Päitse tätä löy-
 tyi N° 2 kohdalla rautaesine toinen ja tällöin päällä

2800.6.

2800.7.

N ^o 3	"	huusary	} mahdollisesti jällesta-
N ^o 4	"	huusasen	
N ^o 5	"	mustunut luo	
N ^o 6	"	luu pohjakivien kalvosta	
N ^o 7	"	kiiviluiska	
N ^o 8	"	luu	
N ^o 9	"	huusaryja	
N ^o 10	"	luu	
N ^o 11	"	huusateita	

hietetty

N° 12 kahdeksi luujätteitä ynnä vähäinen kallon jäännös.

N° 13 " luujäsen.

N° 14 " luumuru.

Pöytätyöjen luumurujen seasta silmähiiven lausijästä tavattiin kuonapalonen ja muoleu käyjen tapaisen taitunut hiivipala.

Raunio kasattiin uudelleen. Silmähiivi oli raäässä koskemattomassa massassa. Sitä ei kytetty hihuttelemään käytettävänä olevalla työvoimalla.

(Pöytätyö) Lantinen raunio samalla paikalla on muutaman askelen edellisestä. Raunio oli jotenkin ehea, eteläiseltä sivulta oli hiukan kiviä poissviety, joten 1½ metrin laajuudelta kehosta oli kiviä ainoastaan vähän korkeammalla reunakehä. Keskeltä oli myös jonkun määrän kiviä kuljetettu, joten päältä vähän kattova alaspäin. Rakennukselta näyttää olleenkin litteä. Täältä päin raunio kasattiin pieneen muoleisista kivistä. Reunakehä oli osittain näkyvässä. Koskemattomana oli raunio 9m 50cm - 10m ristien mitaten, noin 18cm korkea.

2.800. 8.

Tutkittaessa tavattiin noin 50cm korkeudella rautainen piikki putkella ^(N° 1.) kivi-
en välissä nonmuoleisen kiven alla lou-
naissivulla; kiveä ylempänä tavattiin kauk-
kuun taitettu rautapiikki ruodolla ^(N° 2.) melkein

2.800. 9.

pohjalla tavattiin rautakiisko reiällä molem-
massa päässä noin kottelin pituinen ^(N° 3.) lie-
use myöhempu aikainen. - Keskihokkeudel-

2.800. 10.

ta alkau pohjaa vasten alkoiivat kivet isota mielen nostamaisiksi ja isomiksi, kuitenkin näitten lomissa pieniäkin.

Kun pohja saatiin pahaaksi, ei siinä huomattu mitään järjestystä, oli vain sullottu täyteen suuria 2-3 mielen nostamaisia kiviä, pari, kolme suurempaakin. Ainoastaan ulkoreuna oli merkitty selvällä kehällä, tehty tukkeista kiveistä, maatonest noin puoleen korkeuteen. Kehä sisäreunasta mitaten 1 m ristiinsa. Pohja oli maaperäistä, mutta miikhaundaista kuoppaa ei ollut kaivettu, vaan kivien painosta on pohja voinut hiukan alata alle maan pinnan. Lounaishkulmalla tavattiin lumuruuja 2 m pituudelta ja 1 m leveydeltä reuna-kehästä keskeemmälle eräseen isoon kiveen saakka. Lumuruuja tavattiin myös eteläreunalla pitkin reuna-kehää, joi-koittain joteukin paljon. Yleensä oli koko pohja-alalla mustaa hiilen ja noen sekaista mulltaa. Muuten löytyi pohja-kivien jäättä N° 4 kohdalla rautaveitsen jäännös, jäätti oli paljon pieniä kiviä sekä muita isompia ylempänä. N° 5 kohdalla lumuruujen keskasta tavattiin nuolen häiki raudasta ruodolla, kärjen toinen puoli harjaua, toinen suora. N° 6 kohdalla kahsois- kivikorista lävistetyllä reiällä pohjaki-ven jäätti. N° 7 k^{uu} kyysi N° 8 k^{uu} tuu. Näitse näitä tavattiin pannon ylä-osasta erinäisiä epämääräisiä lompala-sia ja kiviäiska sekä eräs kahvanauka.

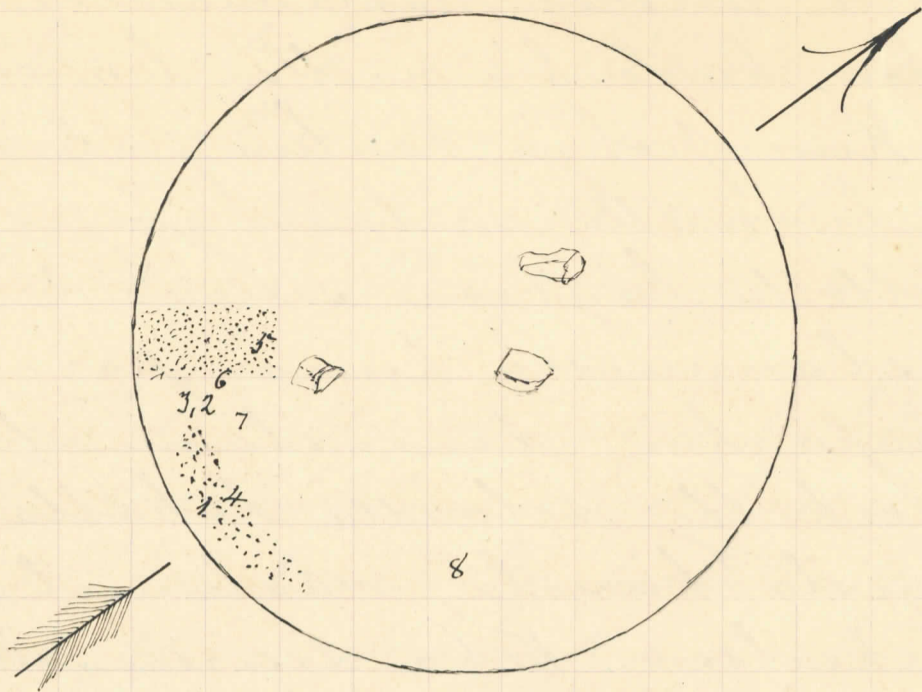
2.800.11.

2.800.12.

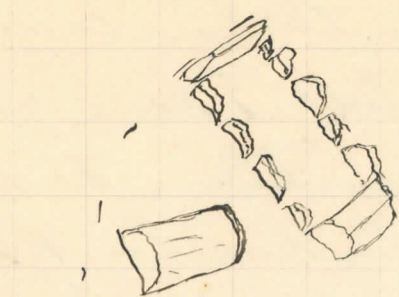
2.800.13.

2.800.14.

Rauhis kasatein järven.

(Kalkun rauhis). Lounaista rauhiota oli pahoin pödel-
ty. Keskeltä oli kōjāthy kiviä, jotta sy-
vä uurre kävi läpi rauhion. Reunoilta
oli myös pöistetty kiviä, eikä reunakehiköä
ollut, ainakaan enää olemassa, joten rau-
hion rajamaat olivat pienen epämää-
räiset, vaan vainee kauan rauhiota
alleen 9 m ristiinsa. - Tästä olemassa
tyi että rauhis on kasattu kauttaaltaan
miehen nostamaisista kivistä, kui-
tekin joukossa muutamia suurempia
vieläpä kolme kation ^{pohjassa} tapanakin. Pal-
jon jueniakin löytyi suurempien lomis-
sa. Pohja oli yleensä täynnä 9-3 miehen
nostamaisia kiviä, mutta eivät ol-
leet kuitenkaan niin pöikkään ladotut
kuin edellisestä rauhiosta. Länkipuolel-
la reunasta alkaen suoraan sisään jäi
oli 2 m 80 cm pitkä 1-1,10 leveä arkkulato-
mus. Arkin pohja oli täyteen ladottu
pienen puoleisia kiviä, jotta kanzetta täy-
tyi irtovaantaa. Kivien päällä oli mustaa

hülen sekaista multaa,
 alla junaasen keller-
 tavaa; mutta luuta
 taikka muuta ei
 siitä tavattu. Rau-
 nion koko pohja-ald-
 la oli myös hiilen
 sekaista mustaa
 multaa pohja kivien
 aina juoli korkeu-
 teen saakka. Rau-
 niosta tavattiin N° 1 kohdalla lompala-
 lanen ison kiven alla; N° 2 u lompala-
 nen pohjakiven päältä; N° 3 u kolme
 lompalasta, luultavasti myöhemmin va-
 rissot; N° 4 kohdalla kaksi lompala-
 ta suuren pohjakiven päältä. Sitäpaits-
 se myös muutampia toisia lompala-
 sia launaiskulmatta, jotka liene-
 vät myöhemmin tulleita. Mitään esi-
 neitä tästä ranniosta ei tavattu,
 eikä myöskään pölyttöä luuta. Rau-
 niö kasattiin uudelleen.

(Kelpis rannio). Tällaisen rannion eteläpuolella
 aivan lähellä oli maanpinnan tasal-
 la maastuneena kivikasaa. Kivet jui-
 nia ja erintain kulmikkaita. Rau-
 niö ei ole enää aivankaan tarhem-
 min rajoitettu, eikä kiviakaan ole
 juuri muuta kuin yksi kerta. Sit-
 ten välissä hiilen sekaista multaa. ~~Kotkin~~
~~kasattiin~~ voimut huomata mitään la-
 tomajärjestystä; kivien seasta tuh esin

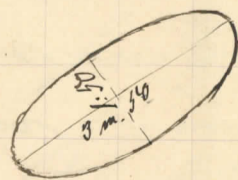
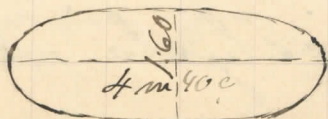
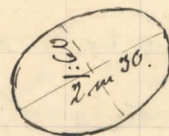
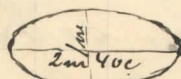
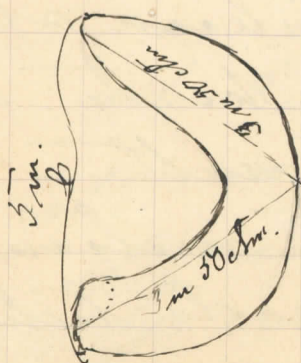
Kaksi lompalasta. Tuheena oleva ala
oli noin 5 m pitkä 4 m 20 cm leveä.

Kivet edellä huetellussa rauni-
issa ovat olleet erittäin kuhn-
kaisia. Minkäänlaista hauta-
usta raunioitten alla ei ollut.

Itäsiivellä olevasta kahdesta kuo-
pasta tutkittiin oli eteläisempi 2 m 60
cm pitkä, 1 m 30 cm keskellä leveä. Kuop-
pa siippeni molempia päitä kohden.
Suunta \approx - l. Pohja oli pantu kivillä 75
cm syvyydessä. Jammaa syvyydellä tavat-
tiin myös hiiltä. Runsaasti 10 cm:n suo-
kotioppaan alla tavattiin tukeva luv.

Tämän vieressä oli toinen samaa
osa suunnassa pohjoisempaan. Sen
pituus 1 m 80 cm, leveys 1 m 20 cm. Mai-
nitusta pituudesta jyrkkäreunainen, myös
ulkopuolella saostun pituus määrän viet-
tävä. Noin 10-20 cm syvyydeltä tuli
esiin kivirunkun palanen ryhystä te-
kelaatua. Ylempänä melkein ma-
junnassa tiilimurjia. Muuta huomatta-
vaa ei nähty.

Lausiivillä oli kuusi kuoppaa,
joista yksi kaareva ja seuraavassa asemassa
toisista:

Kaikki oivat melkein 50 cm syvät pöytä-
stelaissin joka oli 30 cm.

Kaarevassa kuopassa oli yläosa 10 cm:n
paksuudelta noin sekainen kerros maata
sitteä vaalakaampaa hiiltä jatkossa kel-
lertävä mutta tuli esiin 70 cm syvyydes-
sä. Läntisen kaarroksen itäkuhrassa oli
30 cm syvyydessä aivan laubha nokker-
ros 40 cm paksuudelta. Einnukaan-
taista luun tapaista, eikä muutaakaan
tullut esiin.

Toisia kuoppia tutkittaissa huomatiin
että turppaan alla oli hiilen sekaista
muttaa sekä paikottain vähän syven-
mälläkin. Kiviä oli kunkin pohjalla
ja noin 1 m syvyydellä tuli esiin raa-
ka mutta. Muuta huomattavaa ei ollut
yhdestäkään näistä kuopissa.

1. Pahalan (Koulu)vainiolla aivan joen
äärellä on korkea pöykki, jonka korkeim-
malla paikalla on pyöreän kivikkeen
jännöstä sekä keha-alaan sisäpuolel-
la jonku verran kiviä ynnä maapinta
ympäriellä olevaa vähän alempana.
Kehää si ole pitennältä kuin 5 m 50 cm
koillisyydellä. Pohja- alaa tarkasta-
esta tuli esiin maapinnasta vähä väliä
miehenostamaisia kiviä ja paljon
pieniä. Pinnalla oli noin 10-20 cm pak-
suudelta mustaa muttaa, jossa voi
erottaa pieniä hiilen muruja. Tämän
muttakerroksen alla oli jyrkän keller-
täväää. Paruuden vuoksi kaivettiin ja

paikki koko alan, mutta ei tullut mitään
 ta esiin kuin raakaa koskemattomaa maata,
 jota vamma on ettei siihen ole mitään
 kaivolaista haudaa kaivettu, vaan on
 paikka nähtävästi ollut "Hittin väre"
 kuten Svedeniskän pönkäkiviin, vaikka
 ka on joutunut hävion alaiseksi. Jäl-
 jellä olevan kehäpalasen mukaan lie se
 ollut 5m 80cm ristiänsä".

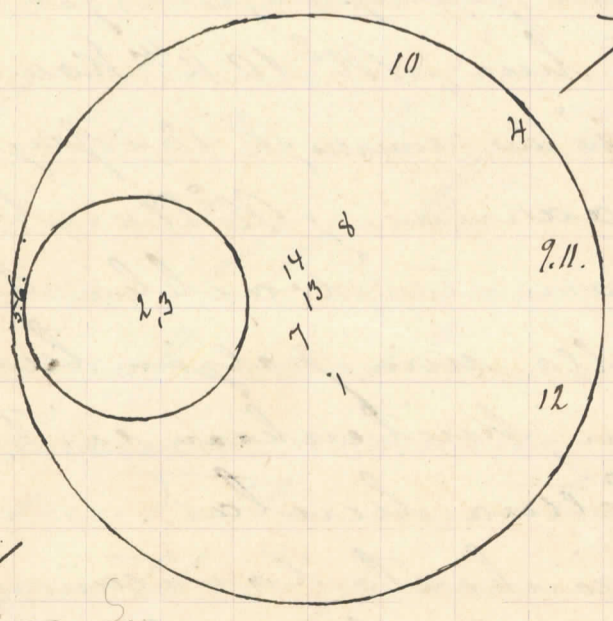
Tämän vieressä oli pönkän lan-
 tisella syrjällä aivan reunalla koskea
 vasten pitkä syvennys - 5m 60cm, leveys
 1m 20cm. Turppaan paisotettua tu-
 hi esiin harmaitavaa muttaa, sen pöytä-
 la "turppaan yhteydessä" mustan puoleista
 josta voi erottaa hiukan hyvin pieniä
 hiilimuruja. Noin 20cm:n syvyydessä
 oli pieniä kiviä jotenkin tiheässä koko pituu-
 della eteen luoteispäässä. Syvennyttä
 kaivettiin 1m syvyydelle, jolloin kova
 maa tuli vastaan. Mitään muuta hu-
 mattavaa ei syvennyksestä tavattu.

Pönkän korkeimmalta kohdalla
 hiukan pappilaaan päin on eräänlainen ala-
 maa paikalla kivillä merkityä ala-
 ristiänsä "5,50-6m:n", kivitys kuitenkin
 jotenkin säännöton ja harva. Aroa-
 tun kehän ala pinnalla aivan täynnä
 pieniä kiviä, muttanja myös mie-
 hen nostamaisia. Tiheänä olevan a-
 lan paikki kaivettiin oja. Turppaus-
 näkyi muttanja hiilimuruja heti sen
 alla keltaista koskemattomaa maata, jo-
 ka osotti ettei paikkaan ole voitu

mitään hautaa kaivaa, vaan on se-
kin luultavasti ollut hautausmaahan, veik-
ka on jout hävitetty aikoinaan.

ei 100 m
(CFM 1954)

Edellä mainitulta rautapöykältä muu-
tampia satakuntia metrejä erään vähäi-
sen alangon poikki rannasta ulommas
on vähäinen maki Sahalan riihen
päässä. Maan yhimällä kohdalla on ki-
vikehää tarkoin merkitty ala, jom-
ka sisäpuolelle on täyteen ahdattu pyö-
reänläntäisiä siintäin micheu nos-
tannaisia ^{myös paljon pieniä} kivia. Nämä eivät kuiten-
kaan täyttäneet puheena olevaa alaa ke-
häkivien korkeiselta. Useimmat reunak-
ivet ovatkin monta kertaa isommat
kuin kehän sisäpuolella olevat. Kehä
on pyöreä, ristiin 8 metria melkein ulko-
reunasta. Puheena olevassa paikassa oli
paljon katajia kasvaneet, myös suuri
kuusi, josta enää kanto jäyettä, ala
myös suurelta osalta ruohottunut.
Kun kaikki tämä jaistettiin tuli

skivitatomus selvas-
ti näkyviin. Kehä
muodostaa tasaisem-
man seinän ulos-
päin.

Rauniota paljas-
tellessa tuli lounais-
kulmasta esiin pyöreä
kivikehä 3 metria ris-
tinsä. Tämän kehän
sisällä olivat kivet

pienempia kuin muualla pohjalla. Raun-
nion pohjakivet olivat yhinmalkaan kul-
mikkaista ja 1-3 miehen nostamai-
sia. Tiesin kehän keskikohdalla oli
syvennys, joka oli ahdattu täyteen pa-
lancita kiviä ja hiilen sekaisista musta mud-
taa johon oli sekaantunut paljon kuumuu-
desta murennutta kiviä. Tämä
syvennys oli 1 m 20 cm syvä ^{raunio} pohji-
gimmasta lukiin ja ristiinsa 1 m 60 cm.
Muuten raunioin koko pohjalla ta-
vattiin yhinmä 5-10 cm arvioin pak-
sutta tavallisempaa multaa ja sitä a-
loimpana kerros melkein kokonaan hiil-
tä ja tuhkaa, muutanni paikoin ku-
ten hiekkis, keshi ja kaakkois-puolit-
ta aina 40 cm:n paksuudelta. Pölyis-
remmalla ohkasemmalla. Tämän kerro-
sen alla raaka koshematon maa.

Pohjakivien luota tavattiin N° 1 kohdalla
pöytämuotomaisia luupalasia; N° 2 ja 3 "
Metsäsiian (?) hampaas yhinmä muu luo.
N° 4 kohdalla puuköteri; N° 5 ja 6 kohdalla
favi-astin palanen ja kivipala; N° 7 ja 8 " auttoja pa-
loja; N° 9 koh^u luo; N° 10 k^u Kaarna lahi-
luu; N° 11 " tiiteä luo remmalla; N° 12 " pyöreä luo
N° 13 " Kaarna; N° 14 " luo.

Huomattavaa on että, vaikka tämän
raunioin alla niin paljon tulta näy-
tään viljellyn, kuitenkin ei tavattu ol-
leukaan poltettua luo.

Täyte kivien joukosta tavattiin kaksi la-
kaa siiveä koverreilla kuopilla.
Raunio kasattiin uudelleen.

"Kuten edellä" kerrottu tutkimus osoittaa on Killinen jähtöpäätöksissään⁷⁾ erehtynyt. - "Kivivareja" kuului kyllä "havittetyn", mutta ei ainakaan enää "muistettu" sellaista, jossa "maan alla" olisi ollut "kivihiuksista laskettu, ruumunarkun tapainen laatikko". Epäilen myöskin "että" sellaista maapinnan alla on ollut joskohtakin niin on kerrottu, sillä "maapinta on voinut suorasta jännästä jonkun verran alata rannan keskikohdalla ja reunalla maatumisesta kohota, mutta kaivamalla "laatikko" ei ole voitu tilaa tehdä, päättään edellä" kerrottujen rannan itteen laadusta. Sitä paitsi ei ole paljon luottamista tavaisiin kertomuksiin rannan rakennuksen yksityiskohdista, sillä ne ovat hyvin epä-määräiset ja venyvät mihin summaan haluaa kysellä.

Tässä yhteydessä tahdon myöskin ottaa huomoksi Killisen Karvijärven rannalla Kuminajään metsässä huomattamat "ojanteiden sijat" ja "kehukset". Hain niitä useamman miehen kanssa, mutta turhaan. Muutamia säännöttömässä asemassa olevia jänkereen tapaisia kohanteita maassa tasin tavattiin, mutta mitkään laista

⁷⁾ Bidrag till kännedom af Finlands Natur och Folk utg. af Finska Vet.-Soc. Trettioandredje häftet, sid. 19-21.

merkitystä" millä" en voinut käsittää
 olevan. Lapsilla paikoitellen mitä
 kosketuksessa ja kaunellessa" arshoit
 miehet maan olevan seuaista, jota ei
 ikään ole köjätty, joka ei ikään
 ole nähnyt auringon valoa". Paikka
 on myös niin alaista että" se verrat-
 lain myöhään on ollut veden val-
 lassa. Kausa kypsä tarinai että" tääl-
 lä aikoinaan olisi ollut pappila,
 jonka puutarhasta vieläkin olisivat
 jättäneet muutamet autolajiset mar-
 ja-pousat ja joku tuomi muistusk-
 seni. Kirkon arveltiin olleen kappra-
 leen matkaa siitä" Kauholaan tahi pa-
 rennin Shimeryäseen menevän tien
 varrella olevan Kylänpään torpan
 luona. Sinne tultua esotettiin eräs
 melkoisen korkea Kalliorymä" jo-
 ka olisi kirkkona ollut "sotaaikoi-
 na". Ja varsin hyvin siellä" olisi
 voitukin jiltää" Jumalan palvelus-
 ta, jos syystä tai toisesta oikea
 kirkko olisi ollut Käytämätön,
 sillä" Kalliorymä" oli jotenkin tasalakeinen.

Vrt. myös Högnannin kertomusta
 Raumel kirkolla

V. Hoopman
1891.

Lapin pitäjä
Lapin kylä, Kylänpää ja Farjärin torppa.

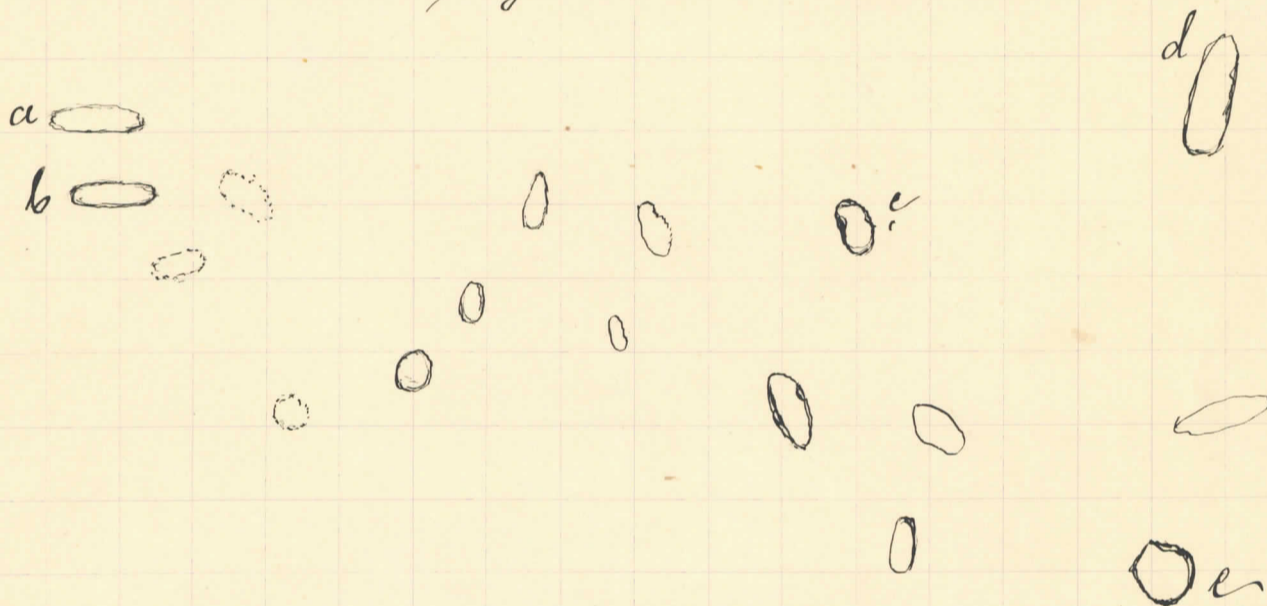
Himmerjoelle menevän tien varrel-
la olevan Kylänpään torpan pihassa
on kuoppia, jotka mahdollisesti
voivat olla hautakuoppia.

Farjärin torpan pihassa sanottiin
olevan kuoppia pihlajan luona,
jotka tulittiin vauhoiksi haudoit-
si.

Ylösgymn. 1891.

"Lapin pitäjä" "Ruotin" multa, Pappulan maa.

Pahalan (koulun) rannion rannoilta vä-
hän matkaa kirkolle päin on hyvin kivi-
nen ja kalliainen maan töukka, jota
nimetään "Ruotin" mullaksi. Tässä
maalla on joukko kuoppia - 14 selvää -
mutta eivät ole säännöllisessä ase-
massa toisiinsa nähden eikä mihinkään
ilmausuntaan; kooltaan ovat myös eri-
suuruisia, jotenkin tässä asemassa:

Hautoja tutkittaessa huomattiin mitten
olevan erittäin saikeita 1-4 metrin pit-
tuisia, joku pyöreä. Useimmissa tavat-
tiin hiiltä enemmän tahi vähemmän.
Maan itäisellä puolella erään riikun laka-
na oli kaksi hautaa vierekkäin a ja b.
A hautaa kaivettaessa tuli esiin jonkunver-
ran hiiltä ja pöytämatonta luuta, josta
isoin palanen 30 cm:n syvyydessä, toinen
turppaan alareunassa. Pieniä tavattiin
myös erittäin mainittu luun luota. Hau-

(1.800.17.)

lassa l. tavattiin runsaammin hilla²,
seka ilapiäissä² potteetuta lempureja noin
50 cm pituudelta. Mutta lassa² alalla myös
siunmältä² osalta mustaa. Suunnut
olivat turppaan alareunassa, turpas
noin 20 cm paksuinen.

Haudasta d tuli esiin 50 cm:n syvyy-
deltä² haupaan jäännös. Hilla² lassa ei
sanaaksi löytynyt.

Hauta d lie aikoinaan ollut tuli-
hauta; siinä² tavattiin runkun jäännös.
Hauta e keuhkosi jonkun kellarin pohja.

H. Högman
1891.

Lapin pitaja.
Kivikylä, Pirin talo.

Katujen kasvamalla alalla Ruoren
taustan vaimolla on ainakin 9 mie-
hen mittaista kapeanlaista syvennyttä
jätteen Saarnollisessa asemassa, ta-
votellen suuntaa n-l. Paikalla on
suuria kivia, on poltojen ympäröimä
ja lähellä Saarnijärveä.

H. Högman
1891.

Lapin pitäjä. Kivikyliä, Huilun talo.

Learnijärven pohjaisella rannalla jär-
ven koko pituudelta on vähäinen vuori-
harjanne, jossa löytyy monta ryhmää
rannaita ja samoin verran ehkä ko-
konan hävitetyitä. Näistä ei ole enää kukaan
joku reuna-kiwi paikkaa osoittamassa.

Huilun talosta vuorelle menes-
sä on ensin vastassa noita hävitetyitä,
sitten kohtaamme kolme yhdessä ryhmäs-
sä vuoreen harjanteen suuressa (melk. E-F).

Limkolan
inv. kert.
vareet 5-7.

Limkolan, vare 6

Keskimmäinen on 24 m pitkä, 7,50-8 m
leveä, 1 m 20 cm korkea, rakennettu pit-
kin pituuttaan harjalle, vaikka se on
rikkautunut useiden kuoppien kaut-
ta joita siihen on kaivettu. Taat ovat
pyöreät. Kivet noin miehen nostamai-
sia, kulmikkaita ja pyöreitä.

Mutamman askelen päässä taite
on molemmassa päässä raunio samoin
kalltaisista kivistä, mutta pyöreät muo-
doltaan: tainen ristiin 7 m 70 cm, 1 m kor-

Limkolan, vare 5

Limkolan, vare 7

keä; tainen 10 m ristiin, 1 m korkea. Mo-
lempia on jonkun verran kaivettu. Kimek-
simämitussa on näkyvissä hyvin tehty
arkun jää ja siitä heitetty kiviä poh-
jaan kaakka pälsäksi.

Näistä huikkeen järven päin on
matalammalla paikalla pieni raunio
kulmikkaista kivistä ja särnäkkäistä

Limkolan, vare 8

Lintola, vare 9/.

kiivista - puoteen pieniä - ristiin 3 m
 40 cm. Tästä pohjoiseen noin 50 metria
 on toinen saman kokoinen ja kaartinen.

Edellisistä noin satakunta metria poh-
 jaisemmaksi aidan takana alkaa toinen
ryhmä, vaikka siinä eivät ranniot
 ole niin hiekkaisia kuin edellisessä.

Lintola, vare 11/.

Eusimmainen raista on matala, rajoit-
 tettu hyvin tehdyllä reunalehdellä suurem-
 mista kuin miehenrostamaisista kiivis-
 tä. Kehän sisäpuolella on yksi ker-
 ros aivan pieniä kiivisiä. Ristiin 4 m 20
 cm. Nähdäisestään siinä myös arkkua.

Lintola, vare 12/.

Sama määrä pohjoiseen on myös
 rannio muuta hiukan pienempi ja joten-
 kin hävitetty. Tässäkin on pyöreä kehä
 näkyvissä, mutta ei niin hyvin säily-
 nyt.

Lintola, vare 13/.

Noin 40 metria edellisestä pohjoiseen
 on 5 m 40 cm pitkä, 4 m 30 cm leveä rau-
 nio mikäli reumatatomusta voi nähdä,
 kasattu noin miehenrostamaisista
 ja pienenevistä kiivistä. Pieni kuoppa
 kivettä pohjaa myöten. Rannio 40 cm
 korkea.

Lintola, vare 14/.

Sama määrä pohjoiseen edellisestä
 on korkea keon muotoinen rannio 10-11
 m aistin, korkeus 2 m. Rannio on
 rajoitettu sivulta päin pohjaa myö-
 ten, niin että toinen puoli on jännät kas-
 kemattomaksi korkeus sen mukaan. Tä-
 ten on näkyvissä arkkua paasikiivistä
 joka on 3 m pitkä, 1 m leveä. - Tätä

1. Lintola, vane 15

lammunpäärauniojäte, josta ainoas-
taan reuna-^{soikea} kiviä jäljellä. Nitten mu-
kaan oolut 3 m pitkä, 1 1/2 m leveä.

Lintola, vane 16

1.

Patakunnan mokia edellisestä
on oolut jotehkin iso raunio, nykyi-
sin aivan hävitetty, ainoastaan
reunamilla kiviä. Nitten mukaan poh-
ja 8 m 50 cm pitkä. Kivet rauniassa
näyttävät olleen kulmikkaita määränkin
murettuita. Arkuntehoa ei voi huo-
mata hävityksen tähden, jos se on ollu
ohsi olluhan. Reunakohat he oolut
hyvin tehty päätään siitä vähäi-
sistä palasta, joka vielä on säily-
nyt.

Lintola, vaneet 17-19

2.

Kolmas ryhmä samalla aurol-
la käsittää kahdeksi rauniota suurus-

1.

sa launista kaivukseen, kolmas launisiin

Lintola, vane 17

masta noin 30 m kaakkoon. — Niin-
si mainitusta ei ole enää muuta jäl-
jellä kuin hävion alainen jäännös.
Arkku siinä näyttää olleen, sillä
vielä on näkyvissä siihen kuuluvat
pääpaasihivet jotehkin osuillaan,
vaikka toinen on huurolaan ja sarmit
kiviä väliä ja ympärillä.

Lintola, vane 18

Launaisin on ristiin 6 m, 80-90
cm korkea. Arkku on tullut näkyviin
kaivamisen kautta, joteh pohji on osittain
rihottu.

Lintola, vane 19

Kaillinen on ristiin 6 m, 1 m 20 cm
korkea. Ahdas kuoppa on hävitetty pohjal-
le asti; näyttää kuin näkyisi arkku.

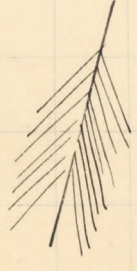
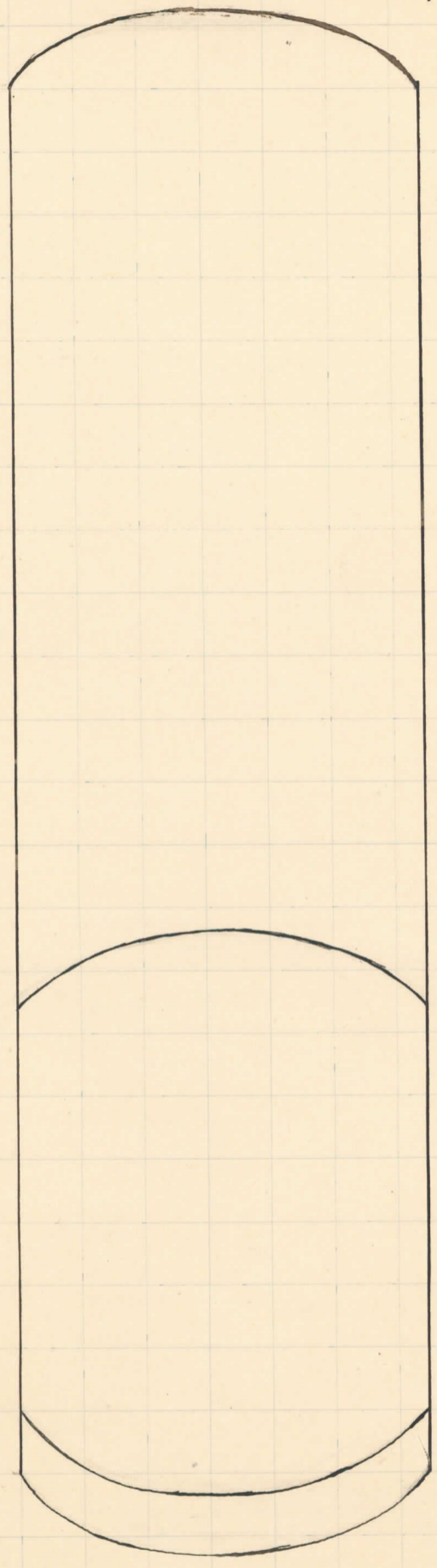
Reunakehä si huomaa näissä. Ovat tehdyt siintäin kulmikehästä miehen uurtamaisista ja pienemmistä kivistä.

Keljus ryhmä samalla puolella on Setälän talon maalla Saarnijärven laaksissa. - Kittisen mainitsemaa "kiveystoa" (kiviäitäa nehoon muodossa) joi voimut mistään löytää, en millä paikoin, jossa hän mainitsee sen olevaksi, eikä muuttakaan, vaan kyllä lähempänä rautaa eri paikoissa jätettyä perin pohjin hävitetyistä raunioista. Paikkakunnalla asuvat henkilöt eivät myöskään tiedeet sen kartaista oloa. Näitten joukossa myös eräs torppariväki, joka siinä lähellä oli asunut kauan aikaa.

Lindola, vane 6

Tikkaa rauniota tutkittaessa huomattiin että se oli tarkasti ja selvästi rajoitettu hyvin tehdyllä reunakehällä. Tämä kulki molemmilla puolilla suorana 22 metria, ja molemmissa päissä kaarevana 7 m pituudelta. Kehä oli laadittu paasista paikottain 50 cm korkeaksi. Tse rauniossa olivat kivet jo päätä alkaneen eteläpuolella pienemmät kuin pohjoisessa, jossa kivet myös olivat teräväkulmaisempia. Pohjoispuolisessa päässä tavattiin noin puolukissa rauniota paasilatonus, jossa paadet näytävät olleen pautuneita.

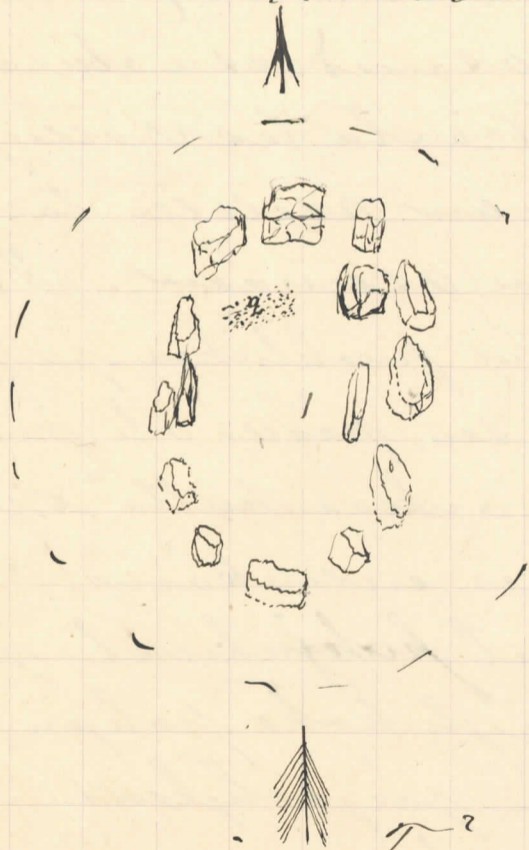
Alutun pitha ranno

78.
toisiaan vasten, joten muodostaneet ter-
vän harjan. Luokitumatta oli enää aino-
astaan yksi pari. Kaik tämän lato-
muksen alla oli jaaden tapaisia ja
niitten alla särnäkiä. Kaikken al-
la vihdoin pohjakivet, jotka kautta-
taattaa olivat pyörökiä, hyvin-
kin mielen nostamaisia ja suurampia
Tässä päässä. Pohjan puoleinen pää oli
tarkasti erotettu etelän puoleisesta
hyvin tehdyllä kaarevalla seinällä, jon-
ka seikka puoli oli pohjan puoleista asunt-
ta vasten. Tämä seinä jisti osiin vas-
ta pohjan puoleisessa osassa reunoi-
ta ja sitä vastasi toinen saman-
kaltainen aivan lähellä eteläistä
reunakehää. Tämä sisäosuus oli ul-
koruunoista lukien 8 m 90 cm pit-
kä. Tässä sisäosundessa olivat ki-
set pohjakivet vasta kerrosten ja
ja seinien mukaan asetettu taistensa-
vierseen kaarevaan asemaan. Pohja mu-
ta oli keuhkova ja ulottui puolitiehen ja yläreun-
uille pohjakiviä, sen päälle oli mustan se-
kaista maata, mutta oikeaa hiiltä siruakaan
ei tavattu, hiuta ei eninkään. Pohjaises-
sa osundessa olivat pohjakivet jotenkin
harvaksen ladotut yli koko pohjan, kuiten-
kin olematta missään järjestyksessä. Olivat
myös melkoin pohjan kaikon päälle, aino-
astaan muutamia cm:n paksuudelta mus-
taa multaa, jossa selvaan hiiltä. Kaikki
lessa päässä oli pohjakalliossa noin
10-20 cm syvä syvennys, jossa oli vettä ja

"moroo"; samalla puolella kuivalla laiteel-
kovasti hiiltä. Lunta eikä munta ollut tes-
säkään osuudessa. Eteläisimmässä lape-
assa osuudessa oli myös hiiltä. Tämä joki-
jähmettä saunon kuin vierimmissä osu-
udessa. - Raunio kasattiin uudelleen.

Lindola, vane 5. Pitkän raunion eteläpäässä olevassa rau-
nosta oli pääosinlaisina noin mielen-
määräisiä kiviä, ^{erittäin kalmillaista} niitten alla paljon mu-
kulakiviä. Likempänä pohjaa tuli näky-
viin soikea piiri isoja kiviä, joitten
sisäpuolella oli kaksi pientä vastustusta
Luumassa s-l. Varsinaisen reuna-
ha oli hajonnut, joten ainoastaan siel-
la täällä tapasi siihen kuuluvan kiven.
Niitten ja sisempien suurten kiviä vä-
li noin 1 metri. Sisäpiirin pituus (E-p.)

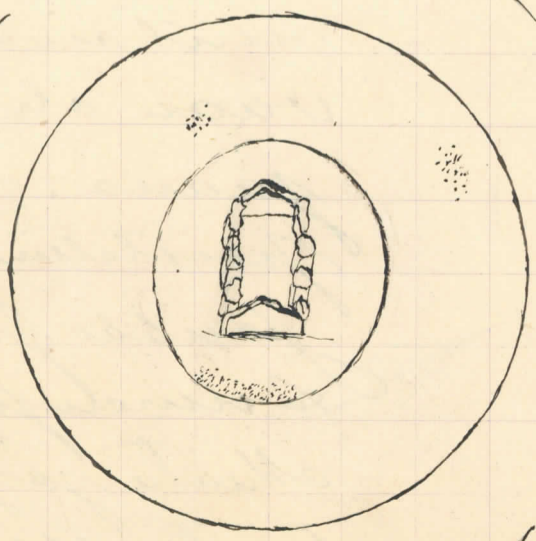

5 m 10 cm, leveys 3 m 60 cm,
pääsien väli 2 m 60 cm.
Pohjakivien alla oli hyvin
vähän maata. pohjaispää-
ssä ainoastaan 5, etelä-
päässä 10 cm paksuude-
ta. Hiiltä ei nähty ko-
ko pohja-alalla. N:o 1.
kohdusta tavattiin pöytämu-
tonta lunta, n:o 2 k^{ta} maata
jossa mahdollisesti luo-
muruja.

Tässä rauniossa tavattiin kaksi
kiveä, joissa pyöreät ^{kuoppat} laavat; tohuas myös pu-
nertava laaka, jossa kohme kuoppaa, kassi-
struettin diametrisia ja syvyydestä, tohuas
suurempi. Raunio kasattiin uudelleen.

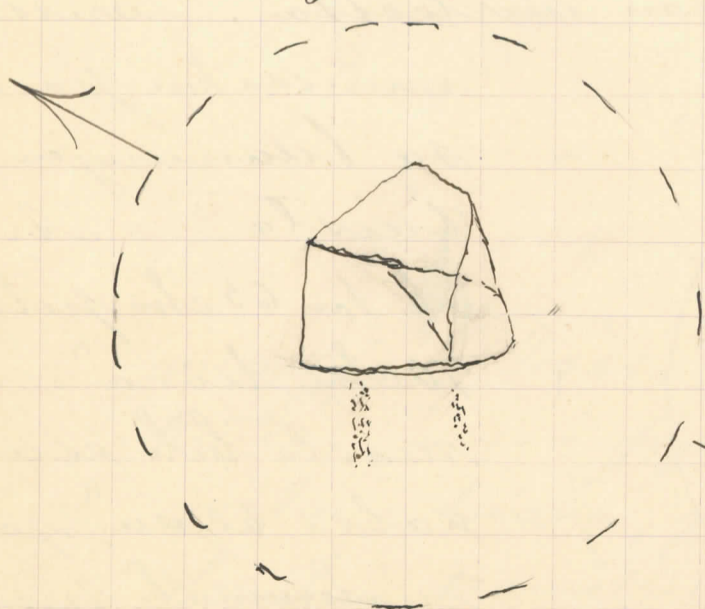
Linnkola, vuosi 7 Pitkan raunnon pohjaispuolella oleva
 raunio oli erittäin tehty miehenomastu-
 naisista kulmikkaista kivistä, jaگون
 myös pieniä sarmakkaita. Lähempänä poh-
 jaa tuli esiin noin 30cm korkeinen
 kaareva seinä lauteella sivulla, jossa
 pohja oli viettävä. Seinä ulottui pohjaan
 asti ja jatkui siläpithin ympärönsä. Ut-
 korunnakkeha lienee myös ollu, mutta hä-
 vityy käljähkeen kautea. Sikeu mainittu
 keha oli 7metriä ristiänsä. Yksimetri si-
 sempänä tätä tavattiin arkun ympärillä
 pienempi keha, mutta si ollu niin hyvin
 tehty kuin sitä ulompi etenkin lause si-
 vulla. Arkku si ollu tehty kuten paa-
 tavaisesti paaehivista, vaan muu-
 ton luvusta kivistä, kuitenkin hiukan
 litteitä. Arkun sisässä si ollu mi-
^{2 huomattava} taan, toinen paa olikin paaas. Rau-
 non pohjalla näkyi siceä taaia hii-
 leu muruja. Kuvia myös tavattiin, jot-
 ka miehet väittivät olleen "valussa".
 Lummuruja oli sisimmän kehan ja
 arkun paaan välissä 1m 70cm pituudella.
 Murut aivan kehan murteessa. Parissa

muussakin paikas-
 sa lummurujen kal-
 taista. - Arkku
 oli 1m 65cm pitkä ja
 70cm leveä. Rau-
 niosta tuli esiin
 kaksi kiveä, jotka
 molemmat pimal-
 taan olivat täyte-

tyt pienillä kuoppia noin $\frac{1}{4}$ cm diametrilla. Toinen kivistä oli pienoinen sierakiven laja, toinen isompi sileähelmäinen pumertava, jonka pinta oli täytetty määritun kattoaisilla kuoppilla aivan täyteen kuoppa kuopan viereen. Oli myös eräs laaka, pumertava, jossa oli 5 kuoppaa, kaksi noin 2 cm diametrilla, niukan soikeita, yksi aivan terävässä syvyydessä; syvin 1 cm. Kivi toisesta korttelia pitkä. - Rannio kaivettiin uudelleen.

Kuoretta, jossa edellä luotut ranniot sijaitsivat, jonkun matkan itään paikki erään notkon löytyy rannio Saman talon ~~maalla~~ hakametsässä. Rannio on tiheässä metsässä matalan puoleisella paikalla kationykäreitten ympäröimänä. Rannio näyttää päättävän katsoen kasa-
tuksi pyöreäntähtäisistä mikkuro-
tunnaisista kivistä suurem-
pien ympärille. Rannio ristinsä

8 m, korkeus noin 1 m 40 cm. Silmäkivi ei ollut aivan jäsente-
vaan oli lake pal-
jana. - Kun kiviä
poistettiin tuli esiin
joukko pieniä kiviä
Ammunpien välillä.
Muita järjestyksellä ra-
teudessa ei ollut

huomata kuin etä² kivi² olivat kehän ta-
 jaisesti ladotut pohjalle silmaki-
 ven ympärille; jossa on määrin vain
 muutama kivi kerta ylempäänkin.
 Silmakivi oli 2m 80 cm pitkä, 1m 60 cm
 leveä, 1m 60 cm korkea. Suunta² koillisesta
 etelälounaaseen. Pohjana on maaperusta.
 Pohjakivet ovat melkein koko kaistan
 pohjämullan seasta, joka on aivan hiir-
 hooran sekasta. Pötteenä lunta ta-
 vattiin lounashulmalla tässä mustas-
 sa hiilimullassa kivien päällä ja
 vähissä. Länsi ja lounaspuolella oli
 yleensä hiittä, itäpuolella vähemmän,
 länsipuolella kauraa pistää. Ki-
 vi löytyi johon nähtävästi oli ajettu
 kuoppaa tekemään. Kuoppa oli ren-
 naita uurretta, keskikohta oli jäänyt
 kokonaan. Toinen kivi löytyi jossa oli jui-
 mi mutta syvä² lapi. - Rautis
 kasittiin edelleen.

Uslögman 1891.

Lapin pitäjä
Kiivikylä, Petalan talo.

Paarnijärven lausijassa on nojas
 ryhmä raunaita samalla muorella
 kuin Huuhun talon maalla olevat.
 Tämä ryhmä käsittää "Kirkon lattian"
^{vuotta si luosa}
 1. - tasainen nehuksellinen kivilato-
 1. mus - ja eteläpuolella tätä yksi
 2. pyöreä, pohjaispuolella kaksi sa-
 man muotoista, kaitchi peräkkäin.
 Näistä luoteeseen järven päätä koh-
 2. den kaksi myöskin pyöreää raunioita.
 Kaitchi mainitut lahekkää, ja paikalta
 varsin kaunis näköala Paarnijärvelle.

Liinkola, vane 21 "Kirkon lattian lausisyytä" on arvaten
 luhistumisesta hiukan pyörästynyt, kaak-
 kainen samoin. Luoteisesta nurhasta
 on hiukan tiivä vedätetty pois. Tästä
 näkyöy etelä latomuskivien ja poh-
 jakuun välissä on noin 5, 10, 20 cm
 paksutta hiekkamaata. Hiiltä myös
 tunut näkyviin vedättämisen kautta.
 "Lattia" on tasainen - kasvaa muu-
 tammia pitäjä - tehty kubiikkuis-
 ta, latiskaisista ymsä myös pyöreän
 lausisista hiuksista; suurimmat joitka
 näkyvät mielen nostamaisia ja
 pienempiä.

Liinkola, vane 22 Rauniot pohjaispuolella edellisen
 ovat noin 6 m ristiin. Eteläisempi
 Liinkola, vane 23 90 m korkea, kairattu hiukan. - Poh-

jäisempi on suurimmaksi osaksi hävi-
tetty. Arkku Lina on ollut, siinä mie-
lä nähyy keshikahdella jalkia yhdes-
tä Lemästä?

Limkola, vare 20 Lattian etetäpuolella olevaa on Syr-
jästä kaivettu pohjaa myöten melkein
keskelle asti. Rammio on ristiin 7 m,
1 m 30 cm korkea.

Limkola, vare 24 Luoteeseen lähin on niin hajan-
vishattu ettei sen kokoa voi tarkoin
määrätä, noin 60 cm korkea. Palj-
myös rikattu.

Limkola, vare 26 Luoteisiin, joka on hiukan edem-
pana, kasattu noin miehen nastamai-
sista ja idonniesta pyöreistä kivi-
tä, on ristiin 4 m 60 cm, korkeus
60-70 cm. Tämäkin kaivettu pohjan
asti: siten tuent esin arkku, mut-
ta särjetty, sen suunta i-1. Rammio
on varustettu rommakkalla, josta osa on
nähyissä.

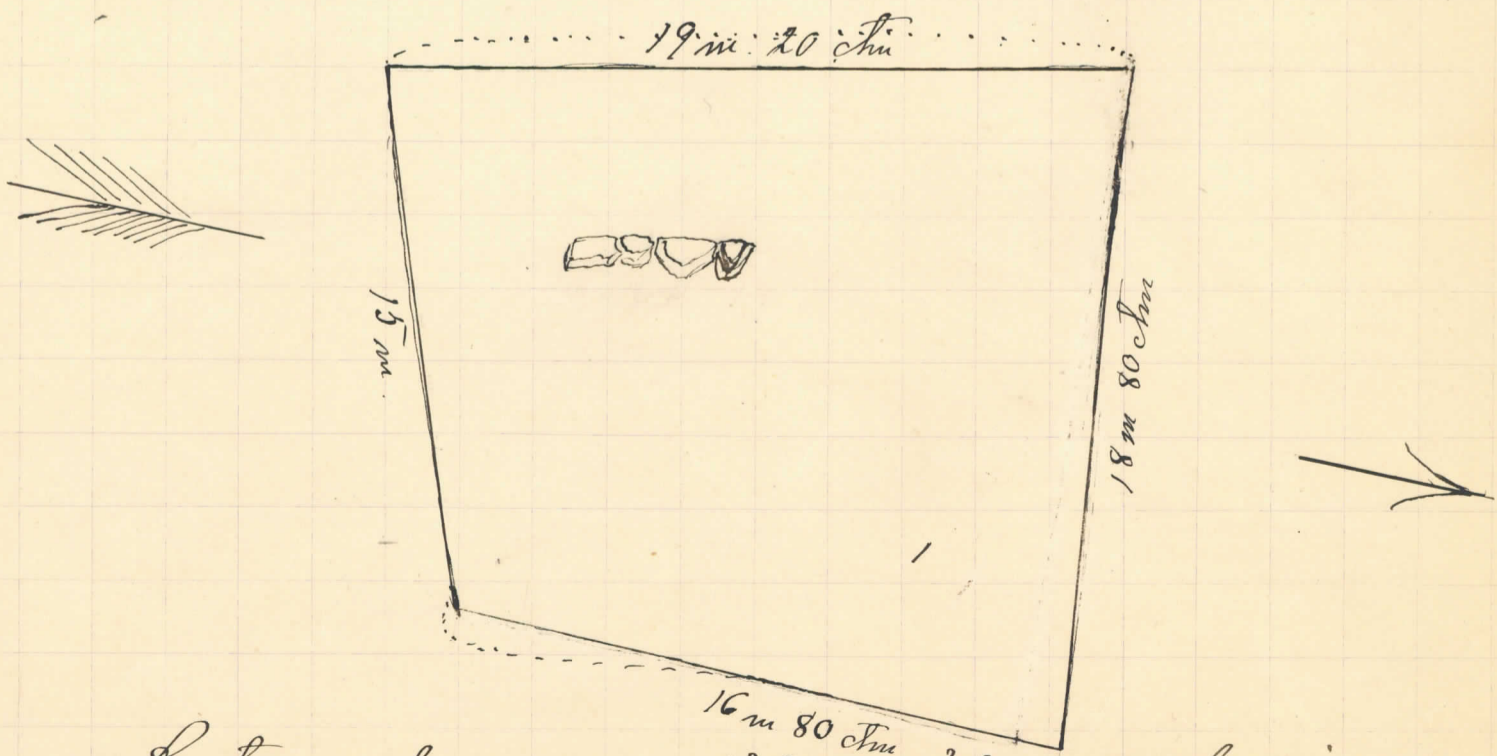
Limkola, vare 25 Tämän vieressä odelliseen paini Lai-
kea ja matala kasa kiviä, lieho ^{rauta} rammio?

Limkola, vare 21 N. K. Kirkon lattiaa tutkittaissa kuo-
mattiin että pohja-ala oli jonkun
määrän harjanteella ja oli se osa
pohjasta peitetty harvaksen pienit-
la kuhnikkailta latiskan puoleisilla kivil-
tä. Keshipaikoilla myös paljon muku-
lakuvia ja nitten pienen paasin yk-
si kerros. Laitamilla oli eromman
kiviä arvaten kalteuden vuoksi,
jotta latomus tulisi tasaiseksi.

Siellä myös enemmän kulmikkaita kiviä ja vähemmän paasia. Reunoilla näkyi siinä täällä tukevia kiviä, mutta varsinaista reunakehää ei ollut.

Pohjana ei muutenkaan tavattu mitään latomajärjestystä, aivan niinkuin se olisi voisi sanoa oli eräs 3m 30cm pituinen 10-30 cm korkeinen seinämä kuvattua kohdalla. Kaikkialla pohjalla tavattiin hiiltä ja hiilensekaista muttaa. Muttia poltettua hiuta ei vähintäänkään.

N:o 1 kohdalla tavattiin kivien peittämänä pieni pyöreä vaalaka hoversettu kivi, tätä ylempänä myös kivien peittämänä kasa luvun luuta, joista neljä aivan kiinnik kair, muut myös samassa ryhmässä vaik ka ei niin kiinni toisissaan. Luut mah doisest voineet tulla jälestäpäin. Reu noilta oli latua yllimalkaan noin 50 cm paksuinen, keshettä ohkasempi. Etelä sivulla oli polyakais "mänttynyt" ja noin 30 cm paksuudelta muodostaa Loma.

Latomuksen syrjät eivät olleet aivan

Tasaiset vaan jonkun verran vajonneet,
steuhin lausisyytä ja kaakhoiskutma.

S. Högman
1891.

Lapin pitaja. Kullanperän kylä, Arvelan talo.

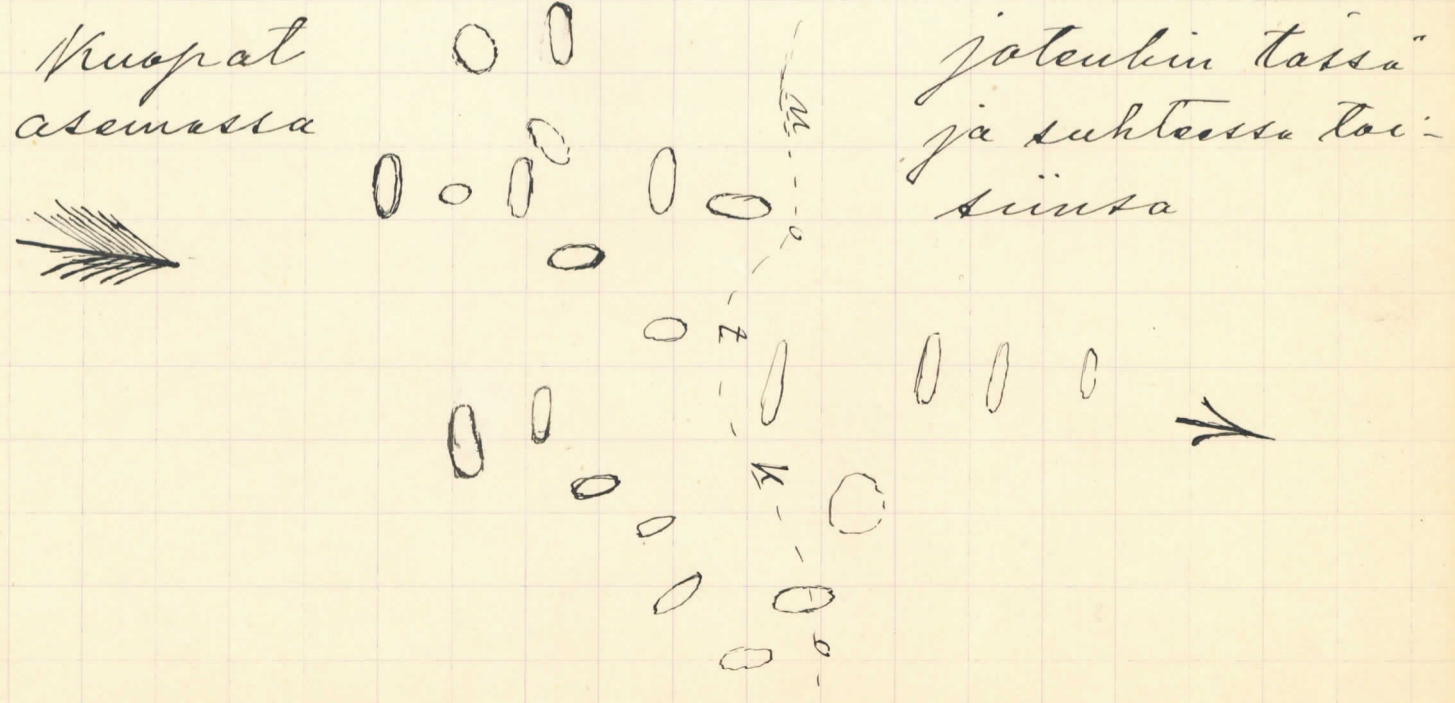
1. Puoron maella taloa lähellä on pieni rannio pienistä pyörien läntäisistä kivistä. Keskettä kaivettu pohjaan asti. Syllän verran vesissä, joten ei ole enää kuin reumanilla kiviä jäljellä. Noin 50 cm korkea, 7 m ristilin.

1. Kullanperän ja Kiihkylän raja on Paha-alhon vuorella noin 3 kilometriä kylästä (Arvelan talosta) itään siinä puun tapainen rannio - raja menee yli. Ranniota on hiukan keskettä höjätty, emm raja-aidan janoon vuoksi. Pohja on aivan sileä. Kivet pyörien läntäisiä myös kuluksista noin miehen nastamaisia. Reunakehä ei oikein voi huomata. Rannio on ristilin 7/30-80 cm, korkeus 1 m. Paikka on korkeanlainen jyrkällä kaltion kielehe johon pistää Saarnijärven länsipäähan.

S. Höyrymäen
1891.

Lapin pitäjä. Kuuvaiperän kylä, Huhtamäen talo.

Länsipuolella lähellä taloa on korkeantainen hietamäki nimeltä "Makkinummen pöykä". Maanpinnan vasten olevalla mäen rinneellä ja äyräällä on joukko kuoppia - noin 20 kappelta. Näistä on kuitenkin ainastaan 6 jotehkin selvää toiset sitä vastoin hyvin epävarmaisista. Muutamaat ovat vähän edempänä mäen päällä vähäisen notkon toisella puolella. Mahdollisesti ovat hautakumpuja ainakin osa niistä. Seccaisiksi niitä näkyi kansakin tulla. Kaivettu ei ole yhtään. - Monet ovat summassa idästä länteen toiset pohjasta etelään ja muuhinkin suuntiin. Useimmat saikseta, miehen mittaisia. Kuoppa-ala on noin 50 metria pituudessa. - Mäki on ylempää hyvin kivinen ja kasvaa haurasta ja kutaajikkoa.

J. Hoogman
1891.

Lapin pitaja Kullauperan kylä, Seiklan talo.

Kaitassuon vuorella toista kilomet.
ria kylästä on jyrkää vuoren äyrääl.
1. la. Suuren juolainen rannio pyöreistä
miehen nostamaisista kivistä. Rannio
nosta on koko alaltaan kōhāty, mutta
pohjaan asti huuttavasti vaan yh.
destä kohdasta; sitä paikse on silta
hajotettu syväjille, joten on vaikea saada
tarkkaa mittamaaraa, he ovet rist.
tiin 6m 50cm - 7m 60cm. Korkeus 50cm.
(Tämä huuttavasti se, rannio, jonka
Kiiinen sanoo olevan Hiltten kalliolla.
Sen nimelästä kalliota on saanut tietooni
tässä kylässä vaan Ala-Kierin metsässä
Saarnijärven etelä rannalla, siinä kuitenkin
ei ole ranniota, juseinkin poh.
jähiveksi: "Hiltten seittohivia").

+ Raja Seiklan ja Huhtamäen talojen tiluksien
välillä menee rannion yli.

St. Högman
1891.

Lapin pitäjä.
Haudan kylä, Yli-Haudan talo.

- Lamminkallion ahimalla agraal-
la maantien varrella Haudan kylän tie-
haarasta kirkalle päin toista kilomet-
riä on vasemmalla puolella tiestä
1. aivan lähellä tiestä soikea rammio
10 m pitkä 5 m 40 cm leveä, 1 m 20 cm
korkea. Rammio on kasain pyöreän-
läntäisistä miehen nostamaisista
kivistä. Täällä on hiukan kainet-
tu. Suunta jotehkiin l-l.

- Hiukkasen matkaa Haudan
kylään päin seka ylempänä suo-
rella on pyöreä uhkea vare, ris-
tiin 9 m 40 cm, korkeus 1 m 65 cm.
Ramiota on heheltä kainettu jor-
jaan asti, jossa huomaat hyvin teh-
dyn arhku. Tämä selvaan katet-
tu paasikivillä (3^{ua}) ja niitten
pääse rammio kasattu. Arhku luv-
alkujaan kono. Siivastan koshin
määrin paasi on nostettu pois, jon-
ka kohdalla on vieriyt kivia lisaan,
toiset kansi-paadet ramiokivien
peittämät ja niitten alla arhku
päistä tyhjä. ^(syöpyys 50 cm) Suunta l-l.
Kivet ramiossa ovat pyöreän-
läntäisiä miehen nostamaisia
ja pienempiä.
Suuren rintamalla maantien päin

2. edellisestä on kaksi pientä ranniota, joista toinen on kasaten Suuren Silmäkiven ympärille noin kolmannella osalla sen korkeutta. Kistiin 4m 50cm, silmäkiven korkeus noin 1 metri. - Toisen rannio on aivan pieni ja melkein hajalla. Kistiin noin 3m 50cm. Parista korrasta kiviä ja melkein hajalle.

Haudan kylän alueella toisella puolella maantieltä¹ kuin edelliseltä sanottiin olevan jonkun lisää² vaikka oppaani ei ollut huomannut mitään näyttää³.

S. Högnann
1891.

Lapin pitäjä. Haudan kylä, Ala-Haudan talo.

Hakantahtumin pohjaosuolella
 Hakan korvessa vähän matkaa talosta
 on vähäinen mäen prongas hyvin ki-
 vinen ja kuiva, kasvaa mänty- ja leu-
 simetsää. Tällä maella on muutamia
 syvennyksiä, isoin pyöreän muotoinen
 (noini 6 hepp.) johon i-l, tavien l-f.
 Nämä eivät juuri josta silmään, voi-
 vat hyvin olla muutenkin tulleita tuon
 ihmiskäden kautta, ainakin olematta
 hautakuoppia. Mäki on luontoper-
 raisesti hyvin kivinen, joten tehtyä
 kivilatommusta ei ole. Kohta joka sille
 näyttää on luontoperäinen. (Ktso Kil-
 linen Bidrag till känned. af Finska Nat. o. f. 33de häft. Sid. 22)

Maantien varrella Hautakylän
 Tichaarasta kirkolle päin taista kilo-
 metria on vasemmalla puolella tie-
 aivan lähellä tieta soikea rannio
 10 m pitkä 5 m 40 cm leveä, 1 m 20 cm
 korkea. Rannio, joka sijaitsee suo-
 ren rinteen alimmalla äyräillä, on
 kasattu pyöreänlantisista mien-
 nostamaisista kivistä. Täätä
 on hirvan kaivettu. Suunta jotenkin
 i-l. (Tämä Yli-Haudan talon maad-
 la). (Tämä rannio kerrotaan siv. 110. Yli-Haudan talon
 rannioiden joukossa. *nyö*)

V. Högman
1891.

Lapin pitäjä.
Nurtamon kylä, Tuomolan talo.

Talon pohjoispuolella takavainiolla
 niin että näkyy taloon on aika suuri
 1. raunio pyöreä muodoltaan. Runo on
 tuettu suurilla kiviillä - 2-4 mielen
 nostannaisia - , joita muodostavat
 keho. Raunio on kasattu noin mie-
 henrostannaisista ja paljon pienem-
 mistä kivistä. Suuri kivi pistää esiin
 pohjoispuolella varetta. Tämä
 ollut luultavasti kokonain kiviin
 joutamä, mutta varetta on häjätty
 ja kiviä kutsutella pois vielä tek-
 ty noin 8 metriä pitkä kiviä talo-
 mus luoteiseen suuntaan varesta. Si-
 täpäitsee varetta lauhattu stelasyrjäite-
 aidan puolella. Pohja kuitteihin näytlää
 olevan sika. Raunio on ristiin 4m,
 korkeus lie ollut 1m 30cm. - Rau-
 nio sijaitsee verrattain matalalla jui-
 kalla, erään lähellä olevan nuoren
 alimman agraan tasalla. Raunio-
 della ei vai taroa, orko raunio maa-
 vai kivioperustukseen. Kivi varesta si-
 pässi 2m pitkä, toisesta pästä 1m le-
 vyinen ja saavain sen määrän korkeudel-
 leen näkyissä. - Raunio muistuttaa
 paljon Sahalan Huhdammiskan jrou-
 siloytoranniota. Pilmahiin samaa mal-
 lia, lään suunta luoteispuolelle. Pohja joten-

114.
kin saman korkeinen ja arvaten muutenkin
samanlainen maatonka. Suurten kivi-
en välissä näkyy tässäkin paljon pieniä
sormukaisia ja mutlakaisia.

V. Hoogman
18.9.1.

Lapin pitäjä. Murtaman kylä, Kartanon talo.

2. Luoteispuolella taloa aivan rakennusten takana Arouorella on kaksi pientä ranniota, joista toinen on jotenkin kokonaan hävitetty, toinen vähän paremmin säilynyt, mutta sekin pohjaan kaivettu. Jälkimmäisessä nähyy muutamia tukeampia reunakiviä, lie oleet noin 4 m ristiin, kasattu pienemmistä kiviä micheu nostamaisista kivistä.

3. Itäkoillispuolella taloa Haavan uorella on kolme ranniota suurehkimpi, ei metriäkään väliä, pyöreitä muodoltaan suunnassa l-l. Näkyvissä oleet kivet pienempiä kuin micheu nostamaisia. Itäisessä oleet kivet kulkukkaan puoleisia. - Keckimmäinen on kokonaan hävitetty, ainoastaan hiukan reunaan jäjellä, on oleet noin 3 m ristiin. Läntisen ristiin 7 m, korkeus 80 dm - 1 m. Itäisen ristiin 6 m, korkeus 50-80 dm. Tämä itäinen on paraiten säilynyt, vaikka sitäkin on kaivettu tai kiviä pois ryöyrytetty. Reunakiviä ei voi huomata. Tuori, jossa näinät sijaitsevat on verrattain korkea ja ri alainen ^{vuorey} kukkula, josta on laaja näköala yli kylän.

1. Tson mityn maella lähellä taloa myös rannio pyöreän muotoinen

106.
kulmikkaan puoleisista ja miehen nastan-
naisista ja pienimmistä kasattu. Ran-
nista on keskeistä kōhjätty pohjaa myö-
ten, ristin 5 m 50 cm. korkeus 80 cm.

Kuori, jossa tämä sijaitsee, on myös
korkeanlainen, mutta si korkeudessa ve-
raa vertoja edelliselle.

Lapin pitäjä.
Ala-Kierin kylä, Mäki-Kerttulan talo (myös
Pappilan maalla).

Kairolan (Huoren taustan) vuorella
1. on suuri rannio noin miehen nastamai-
sista ja pienemmistä ^{Kulpiukista} kivistä. Keskeisä
on kaivettu luitavasti pohjaan asti tra-
ttiin muotainen kuoppa, vaihtua siite-
min tie vierinyt kiviä talokaisiin pohjan
puitoksi. Pohjan reunalla on myös kai-
veita. Pohjan si ole kuitenkin hemmal-
takaan kohdalla laajaa ribotta. Rau-
nio on ristin 11 m., korkeus 1 m 30 cm.
Kuori on korkea ja siitä on laaja nä-
köala yli Saarnijärven, kirkon- ja Kivi-
kylän. Paikka aivan vastapäätä Kappalais-
tilaa ja kirkon ylemmän joen laskua
Saarnijärven.

Päätiestä Kairolan vuorelle me-
nevän tien varrella vasemmalla puo-
1. lella, on pitkin läike latomus. Reu-
noilla on miehen ja parin miehen
nastamaisia kiviä, sisäpuolella
enintään aivan pieniä noin 20-30 cm:n
paksuudelta. Latomuksen pituus
on 13 metriä, leveys 2 m 40 cm. Polj: koil-
lisesta etelä lounaseen.

Lapin grutaaja
 Ala-Kierin kylä, Kylä-Pietilän talo.

Yli-Kierin menevän tien varrella
 on matalassa kaivon ryhäreellä nimel-
 tä Karhun kaivo, Syvälaisen ahteen rin-
 teellä laaja rannio pyöreäntähtäisistä
 kivistä kasattu; kahdesta kohdasta
 kaivettu, toisesta pohjaa myöten. Poh-
 ja kuitenkin suurimmalla osalla sheä.
 Ristii 11 m; korkeus 1,40. - Ranniota
 on runsaasti hävitetty jonkun verran, se-
 kä pohja ei näytä olevan tasainen joten
 ei voi saada tarkkoja mittamääriä.

Syvälaisen
 grutaaja
 1891.

V. Högman.
1891.

Lapin pitäjä.
Ala-Kieren kylä, Tie-Eecilän(?) talo.
Lohavuorella)

1. Elin tien maassa korkean laisella paikalla josta on näköala Saarinjärvelle on matala raunio kasattu kulmikkaista ja pyöreistä mihonpostannaisista ja pienemmistä kivistä. Enemmän kuin kolmasosa rauniosta hävitetty "moron" viemini tähden. Olet huhtavasti pyöreä. Sen mukaan ristiniitä 10 m, korkeus 90 Am - 1 m.

1. Tie-Eecilän maalla Makilän torpan luona "aikamoinen vare". (kun tämän lain tietoon on ollut erää tällaisudessa paikkaa käydä).

J. Högman
1891.

Lapin pitäjä. Ala-Kiören kylä, Uuden Herttulan talo.

Mustanlution maella, melkein korkeimmalla nuoren kalliokohdalla ^{raun-}noisessa asemassa, etä kalliin korkein kamara ikään kuin Suojaa sita² suoni²tyä² kohden. Rammio on keon muotainen, mutta yhi osa rikotun siten etta² keskettä² on noin 2 metri pitu²settä kaivettu arvaten pohjaan asti, vaikka kivia² vieritetty² takaisin. Glempana² on kaivaus avarampi. Rammion alunkoa kohti oleva syryä² on kasattu pyöreäntä²ntä²isistä² suutain² pienemmistä² kuin² miehennostannaisista² kivistä². Kaivettaissa on tucut paasia esiin, ja näyttä²ä² arkkukin² olleen pohjalla, ^{suun-}ta² lie ollut i-2. Nähtävästi vierreet kivet kivet peittä²neet² sen, joten sita² ei tarkkaan nä². Rammio on ristiusa² 7,50-8 m; korkeus 1m 30 cm.

Noin 400-500 asketta edellisestä² paikasta² Kauklaisjärveen² päin on toinen saman muotainen rammio² pienellä² kallionokareella, joka on osa vähän laajemmasta² Tsouppahuan² maesta². Keskeelle² rammiota² on kaivettu² jyrkkä² kuoppa, mutta pohjaa² ei ole sanottavasti² rikotun. Kivet² saman² tapaisia² kuin edellisessä² ehkä² kulumisempia. Rammio on ristiusa² 8m - 8m 50 cm; korkeus 1m 10 cm.

Molempien rannoitteen ympärillä on kureja
jotka aikanaan ovat olleet veden val-
lassa.

S. Högnan.
1891.

Lapin pitäjä. Yli-Kierin kylä, Mäki-Impolan talo.

2. Väärästen maella noin 4 kilomet-
ria kylästä Kadisjoelle päin lähellä ra-
jaa on korkeaa nuoren harjuun ^{Kok.}
siirannista vierrekkain suunnassa luote-
ta kaakkoon (nuori ei tällä suunnalla vardi).
Molemmat ovat kasatut sekaisin pyö-
reäntäntäisistä ja kulmikkaista ^{Kivispa}. Mo-
lempia on kaivettu, taten on taitessa
tullut näkyviin arkku, joka on suunn-
nassa a-l, ja seut katettu paasihivil-
tä oppaan kertomuksen mukaan, mutta
si ole kunnossa enää. Luoteisessa on
pohja nähtävästi ohja. Sen ristimit-
tä on 8 m, korkeus 1 m 10 cm. Kaakoi-
nen (arkkurannio) 8 m iistii 1 m 40 cm kor-
kea. Reumat joutuneet hajalle, joten
ei voi tarheaa mitään saada. - Kait-
ten välissä on kasa kivia, joita mah-
dolisesti voisivat muodostaa värisen
saikean hauterannion, mutta yhtä kunn-
vaa etä ovat heitetyt siihen edellä mei-
nittyjä kaivettaissa.

Lapin pitaja.
Kauklan kylä, Yli-Suuruan talo.

Luhdan maella kalliopohjalla on pö-
1. ni ja matala rannio kelttiklaan puo-
leisista kivista rannioa höjätty, jo-
ten pohjakin se tarvattu. Rannio
on ristin 5m 50 cm, korkeus 50 cm.
Paikka on laaja näköala alla olevan
järven, Yli-Kierin ja Kauklan kylien
yli.

Isodan Kulkun maella on
ryhmä "ajokivia", muutamia paikkoja
korkeammalle kasvattuneena, joita
paikkoja on kaivettu, mutta eivät
muadosta hautarunnioita.

Muist.

Lueteltu yhteensä 158 ranniota, paitsi ^(känkeitä) muita
muinnsjäänvöksiä, joista mainittakoon ennen tunne-
mattoin muinnsleinan (siv. 53), kivilatomus (l. kir-
konmaa? s. 14), kiviaikalatomuksia (s. 12, 44) ja kuopi-
pia (s. 89, 90, 92, 108, 112). Rannioita on 2 lajia, toisena sil-
mäkivi, toisena kiviarkku keskellä. Edellinen laji nä-
kyy olevan paljon harvinaisempi, kuin jälkimmäinen. Rannio-
illa, joista proussitkari löydettiin (s. 77), oli silmäkivi.

Hki. 20. 12. 92.

A. O. H.